

EDUCATION AND PEDAGOGY

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2021.1.1.1>

KSZTAŁTOWANIE KOMPETENCJI OGÓLNOKULTUROWYCH PRZYSZŁYCH NAUCZYCIELI SZKÓŁ PODSTAWOWYCH ZA POMOCĄ ŚRODKÓW SEKTORA EDUKACJI „SZTUKA”

Kvitoslava Avramenko

*kandydat nauk pedagogicznych, docent,
docent Katedry Edukacji Podstawowej*

Mikołajowskiego Uniwersytetu Narodowego imienia Wasyla Suchomłynskiego (Mikołajów, Ukraina)

ORCID ID: 0000-0003-2290-8098

e-mail: kvita-avr@ukr.net

Svitlana Parshuk

*kandydat nauk pedagogicznych, docent,
docent Katedry Edukacji Podstawowej*

Mikołajowskiego Uniwersytetu Narodowego imienia Wasyla Suchomłynskiego

(Mikołajów, Ukraina)

ORCID ID: 0000-0003-4336-0973

e-mail: parshuksv@gmail.com

Adnotacja. W artykule omówiono pojęcie wiedzy ogólnokulturowej, przeanalizowano kształtowanie kompetencji ogólnokulturowych przyszłych nauczycieli szkół podstawowych za pomocą sztuk wizualnych i muzycznych. Określono podstawowe zasady pedagogiki artystycznej oraz uzasadniono celowość wykorzystania integracji. Zaproponowano kierunki wykorzystania potencjału kulturowego dyscyplin podczas zajęć lekcyjnych i w pracy pozalekcyjnej, co przyczyni się do rozwoju u przyszłych nauczycieli potrzeb estetycznych.

Słowa kluczowe: kompetencje, wiedza ogólnokulturowa, kompetencje ogólnokulturowe, sztuki piękne, sztuka muzyczna, integracja, pedagogika artystyczna.

FORMATION OF GENERAL CULTURAL LITERACY OF THE FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS BY MEANS OF THE EDUCATIONAL BRANCH “ART”

Kvitoslava Avramenko

*Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Primary Education*

V. O. Sukhomlynskyi Mykolaiv National University (Mykolaiv, Ukraine)

ORCID ID: 0000-0003-2290-8098

e-mail: kvita-avr@ukr.net

Svitlana Parshuk

*Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Primary Education*

V. O. Sukhomlynskyi Mykolaiv National University (Mykolaiv, Ukraine)

ORCID ID: 0000-0003-4336-0973

e-mail: parshuksv@gmail.com

Abstract. This article discusses the concept of general cultural literacy and analyzes the formation of general cultural competence of future primary school teachers by means of fine and musical arts. The basic principles of art pedagogics are determined and the expediency of using integration is substantiated. The directions of using the cultural potential of disciplines during classroom and extracurricular educational activities are offered, which will promote the development of future teachers' aesthetic needs.

Key words: competence, general cultural literacy, general cultural competence, fine art, musical art, integration, art pedagogics.

ФОРМУВАННЯ ЗАГАЛЬНОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ЗАСОБАМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ «МИСТЕЦТВО»

Квітослава Авраменко

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри початкової освіти

Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського (Миколаїв, Україна)

ORCID ID: 0000-0003-2290-8098

e-mail: kvita-avr@ukr.net

Світлана Паршук

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри початкової освіти

Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського (Миколаїв, Україна)

ORCID ID: 0000-0003-4336-0973

e-mail: parshuksv@gmail.com

Анотація. У статті розглянуто поняття загальнокультурної грамотності, проаналізовано формування загальнокультурної компетентності майбутніх учителів початкової школи засобами образотворчого та музичного мистецтв. Визначено основні принципи художньої педагогіки та обґрунтовано доцільність використання інтеграції. Запропоновано напрями використання культурного потенціалу дисциплін під час аудиторних занять та в позааудиторній роботі, що сприятиме розвитку в майбутніх педагогів естетичних потреб.

Ключові слова: компетентність, загальнокультурна грамотність, загальнокультурна компетентність, образотворче мистецтво, музичне мистецтво, інтеграція, художня педагогіка.

Вступ. В умовах розбудови національної держави, відродження культури українського народу постає гостра потреба у вихованні розвиненої особистості, здатної до саморозвитку на підґрунті засвоєння загальнолюдських цінностей. У зв'язку із цим особливого значення набуває підготовка майбутніх учителів початкових класів, здатних до співпраці та міжкультурної взаємодії, перетворення інформації в новітні знання, досвід, професійні компетенції.

Сучасні дослідження класифікують *компетентність* за такими ознаками: складник професійної підготовки (Т. Базаров, Г. Балл, А. Богуш, О. Коновалов); готовність педагога до професійної діяльності (Н. Кузьміна, В. Сластьонін, О. Хомич, С. Шишов); результат підготовки спеціалістів (І. Зимня, С. Максименко, О. Пехота, В. Шадриков); новий підхід до моделювання освітніх стандартів (В. Кремень, О. Савченко, В. Раєвський, А. Хуторський); компонент професійної культури вчителів (Т. Ісаєва, М. Гриньова, Н. Кічук, Л. Хоружа).

У надбаннях зарубіжних науковців (Дж. Равен, Р. Уайт, Е. Шорт та ін.) *компетентність* розглядається як: уміння володіти ситуацією в постійно змінних умовах; готовність до мобільного реагування на оточення; здатність, відповідальність і впевненість.

Здійснений аналіз досліджень (Г. Беленька, І. Зимня, Н. Кузьміна, О. Савченко, В. Сластьонін) дозволив нам виокремити такі види професійної компетентності вчителя: психолого-педагогічну, комунікативну, предметну, соціальну, методичну. Крім того, у вітчизняних та зарубіжних напрацюваннях, присвячених реалізації компетентнісного підходу в освіті (Луговий (2009), М. Степко (2009), А. Хуторської (2002)), наголошується, що професійна компетентність є показником освітніх результатів, причому різноманітних у кожній конкретній галузі, а змістове наповнення професійної компетентності педагога будь-якої спеціальності у свою чергу потребує уточнення і деталізації.

Українські вчені (Т. Байбара, Н. Бібік, М. Вашуленко, О. Локшина, О. Овчарук, О. Пометун) «компетентнісний підхід» в освіті трактують як спрямованість навчального процесу на формування і розвиток ключових (базових, основних) й предметних компетентностей особистості. Результатом такого процесу стає формування загальної компетентності людини, що є «сукупністю ключових компетентностей, інтегрованою характеристикою особистості. Така характеристика має сформуватися в процесі навчання і містити знання, вміння, ставлення, досвід діяльності й поведінкові моделі особистості» (Овчарук та ін., 2004: 66).

Однією з десяти ключових компетентностей також визначено обізнаність та самовираження у сфері культури – здатність розуміти твори мистецтва, формувати власні мистецькі смаки, самостійно виражати ідеї, досвід та почуття за допомогою мистецтва. Ця компетентність передбачає глибоке розуміння власної національної ідентичності як підґрунтя відкритого ставлення та поваги до розмаїття культурного вираження інших.

Вчитель початкових класів має бути зразком культури для своїх вихованців, саме тому проблема формування в нього загальнокультурної компетентності не втрачає своєї актуальності.

З огляду на висловлене, **метою** даної публікації ми визначили здійснення аналізу сутності дефініції «загальнокультурна компетентність», виокремлення шляхів її формування в майбутніх учителів початкових класів засобами освітньої галузі «Мистецтво».

Основна частина. Одним з аспектів оновлення організації освітнього процесу в сучасних закладах вищої освіти є створення такого освітнього середовища, в якому майбутні вчителі в процесі навчально-пізнавальної діяльності опануватимуть знання щодо явищ культури і соціокультурних об'єктів, оволодіватимуть навичками власної практично-художньої та професійно-педагогічної й мистецької діяльності.

У цьому контексті важливого значення набувають напрацювання з проблем: художньо-естетичного виховання здобувачів освіти (Є. Антонович, Б. Брилін, О. Дем'янчук, Н. Миропольська, Н. Сац); психолого-педагогічних принципів формування особистості засобами мистецтва (Н. Берхін, Ю. Крупник, В. Бутенко, Н. Менчинська, Г. Нежнов); взаємодії мистецтв та їхньої світоглядної та інших функцій (Л. Аристова, Л. Масол, Б. Неменський, О. Отич, О. Рудницька).

Оскільки поняття «культура» є доволі об'ємним, то ми в даній публікації будемо спиратися на визначення Т. Браже, яка визначає загальну культуру як «рівень розвитку і реалізації сутнісних сил і діяльності людини», а загальну культуру педагога – як «сукупність компетенцій, пов'язаних зі здатністю брати на себе відповідальність, брати участь у спільному ухваленні рішень; компетенцій, що стосуються життя в полікультурному суспільстві (розуміння відмінностей між представниками різних культур, мов і релігій, шанобливе ставлення до чужих традицій та ін.» (Браже, 1993).

Визначаючи загальну культуру особистості, О. Газман трактує це поняття як «необхідний мінімум загальних здібностей людини, її ціннісних уявлень і якостей, без яких неможлива ані соціалізація, ані оптимальний розвиток генетично передбачених обдаровань особистості» (Газман, 2002: 67).

За переконанням Т. Іванової, культура особистості – це система знань, поглядів, переконань, умінь, які сприяють виникненню механізмів та технологій використання накопиченої соціальної інформації, яка транслюється в усіх аспектах життєдіяльності людини, утворюючи культурний генофонд суспільства (Іванова, 2005).

Це означає, що рівень загальної культури визначає спосіб життя і спосіб думок людини, забезпечує прийняття або відкидання еталонів людської діяльності, зумовлює розвиток здатності міжкультурного діалогового спілкування, готовність до збереження, примноження, відтворення культурних цінностей.

Ми погоджуємося з М. Яковлевою, яка вважає, що «сформована загальнокультурна компетентність дає особистості змогу аналізувати та оцінювати здобутки науки та культури, орієнтуватися в сучасному культурному просторі, користуватися засобами та технологіями міжкультурної взаємодії, методами самовдосконалення, що зорієнтовані на систему як загальнолюдських і національних та індивідуальних цінностей, реалізовувати моделі толерантної поведінки та конструктивної діяльності в умовах мультикультурного розмаїття» (Яковлева, 2013: 184–185).

Отже, в даній публікації ми будемо дотримуватися розуміння дефініції «загальнокультурна компетентність» як здатності здобувачів освіти аналізувати й оцінювати досягнення вітчизняної та світової культури, орієнтуватися в культурному і духовному контексті сучасного суспільства, застосовувати методи самовиховання, орієнтовані на загальнолюдські цінності.

Здійснений аналіз напрацювань Л. Виготського, Л. Масол, Н. Ничкало, О. Рудницької дозволяє нам вважати загальнокультурну компетентність складовою частиною професійної компетентності педагогів, з одного боку, та відносно самостійною динамічною структурою – з іншого. При цьому загальнокультурна компетентність стосується сфери розвитку культури особистості й суспільства в усіх її аспектах, передбачає формування культури міжособистісних відносин, оволодіння світовою й вітчизняною культурною спадщиною, дозволяє особистості:

- аналізувати й оцінювати найважливіші досягнення національної, європейської та світової науки і культури;
- орієнтуватися в культурному та духовному контекстах сучасного українського суспільства;
- застосовувати засоби й технології інтеркультурної взаємодії;
- знати рідну й іноземні мови, застосовувати навички мовлення та норми відповідної мовної культури, інтерактивно використовувати рідну й іноземні мови, символіку, тексти;
- застосовувати методи самовиховання, орієнтовані на систему індивідуальних, національних і загальнолюдських цінностей для розроблення й реалізації моделей поведінки та кар'єри;
- конструктивну діяльність в умовах культурних, мовних, релігійних відмінностей між народами, різноманітності світу й людської цивілізації (Л. Виготський, 1987; Л. Масол, 2006; Н. Ничкало, 2006; О. Рудницька, 1983).

На важливості запровадження загальнокультурної компоненти в підготовку майбутніх педагогів наголошує також Т. Мороз, яка доводить, що даний складник забезпечує причетність особистості до культурного світового простору завдяки усвідомленню історично сформованої системи традицій (звичаїв, обрядів, ритуалів, свят); інтеріоризує вселюдське досягнення, сприяє становленню й розвитку індивідуального досвіду та емоцій. Серед функцій загальнокультурного складника дослідниця виокремлює: трансляцію соціального досвіду, регуляцію пізнавальної, семіотичної (знакової), ціннісної (аксіологічної) діяльності (Мороз, 2007: 5–7).

Отже, формування обізнаності та самовираження у сфері культури реалізується через опанування майбутніми педагогами загальнокультурної компетентності, що передбачає орієнтацію в першоджерелах культури – творах художньої літератури, народної творчості, музичного, образотворчого, театрального мистецтва, музейних експозиціях, творах наукової та науково-популярної літератури.

Такий підхід підтримує Є. Пузирьов, який вважає, що *мета* виховання студентів розуміється як розвиток і вдосконалення гармонійної особистості, яка поєднує в собі високий професіоналізм, багату культуру, гуманізм та прагнення до духовної і фізичної досконалості, а *сутність* виховання студентів розуміється як

цілеспрямована діяльність викладачів, орієнтована на створення умов для розвитку духовності студентів на основі загальнолюдських і національних цінностей; надання їм допомоги в життєвому самовизначенні, моральному, громадському, професійному становленні; створення умов для самореалізації особистості (Пузирьов, 2015: 299).

Крім того, сформована загальнокультурна компетентність свідчить про те, що людина має певні морально-особистісні якості, які допомагають їй правильно визначати роль культури, узгоджувати власну поведінку із загальноприйнятими моральними нормами і культурними цінностями.

Саме тому підготовка майбутнього вчителя початкових класів у сучасних закладах вищої освіти спрямована не тільки на отримання знань та умінь з різних навчальних предметів, а й набуття загальнокультурної та інших професійних компетентностей, що сприяють формуванню особистості вчителів нової генерації.

Важливим є також визначення динамічного змісту компетентностей, про що наголошується в Європейській програмі Tuning та Методичних рекомендаціях за програмою Еразмус+. Серед загальних компетентностей педагогів будь-якої спеціальності в названих документах визначено: здатність до аналізу та синтезу, здатність застосовувати знання із предметної області на практиці, здатність працювати в команді тощо (Tuning; Методичні рекомендації (2016)). Важливо, що цими документами керуються заклади вищої освіти нашої країни під час розроблення освітніх програм, компетентностей та програмних результатів навчання у процесі професійної підготовки педагогів.

Це у свою чергу узгоджується зі структуруванням навчальних планів підготовки вчителів різних спеціальностей у вітчизняних закладах вищої освіти. Так, наприклад, у Миколаївському національному університеті імені В.О. Сухомлинського здійснюється підготовка педагогів за спеціальністю 013 Початкова освіта. Особливе місце у формуванні загальнокультурної компетентності майбутніх учителів даного фаху займають гуманітарні дисципліни та дисципліни мистецького й художнього спрямування. Адже «мистецькі твори пропонують художні образи, що безпосередньо звернені до сенсорної сфери, емоцій та почуттів людини і спрямовані на те, щоб «захопити» її, примусити співчувати та співпереживати» (Ничкало, 2006: 38).

За нашим переконанням, педагогіка мистецтва є педагогікою, що творчо розвивається й охоплює теорію і практику естетичного виховання та художньої освіти. Наш висновок узгоджується з дослідженнями процесу взаємодії мистецтв, що було розпочато ще у ХХ столітті в діяльності й напрацюваннях відомих педагогів і психологів Б. Ананьєва, О. Апраксіної, Б. Асаф'єва, П. Блонського, Н. Ветлугіної, Л. Виготського, Д. Кабалевського, Б. Кобзаря, Г. Костюка, С. Максименка, О. Ростовського, О. Рудницької, В. Сухомлинського, Б. Теплова, С. та В. Шацьких, Б. Яворського.

Отже, метою вивчення дисциплін художньо-естетичного спрямування є процес сприймання, інтерпретації творів мистецтва і практичної художньо-творчої діяльності, формування в майбутніх педагогів особистісно-ціннісного ставлення до дійсності й мистецтва, розвиток естетичної свідомості, що сприяє у цілому формуванню загальнокультурної і мистецької компетентностей.

Ми погоджуємося з Л. Аристовою, яка визначає такі принципи художньої педагогіки: *принцип цілісності*, що спрямований на забезпечення цілісності змісту, всіх форм і методів навчальної роботи на єдину мету – особистісно-художній розвиток учня; *принцип культуровідповідності*, який передбачає розуміння мистецтва як культурної цінності; *принцип естетичної спрямованості*, який мотивує здобувачів освіти на втілення прекрасного в житті людини; *принцип індивідуалізації*, що означає виявлення та здатність окремого здобувача освіти до сприймання й застосування засобів мистецтва; *принцип рефлексивності* – спрямований на співвіднесення власних світоглядних настанов зі змістом художніх творів (Аристова, 2012: 21–22).

Проте ми вважаємо за потрібне виокремити ще такі принципи, як-от: *принцип історизму та принцип інтеграції*. Перший із них дозволяє розглядати культуру і мистецтво в динамічному русі історичних періодів та епох, а другий – у цілісному й нерозривно пов'язаному процесі синтезу різних видів мистецтв й інтеграції мистецького та педагогічного компонентів у змісті професійної і загальнокультурної підготовки майбутніх педагогів узагалі й для початкової школи зокрема.

Крім того, інтегрований підхід є фундаментом реалізації Концепції Нової української школи (НУШ, 2016). Як зазначає К. Крутій «інтегрований підхід означає реалізацію принципу інтеграції в будь-якому компоненті освітнього процесу, забезпечує його цілісність і системність» (Крутій, 2018).

Аналіз сутності поняття «загальнокультурна компетентність» та його зіставлення з навчальними планами і програмами, змістом початкової освіти в умовах Нової української школи надав нам можливість виокремити три групи компетенцій, які важливо формувати у здобувачів початкової освіти: *мовленнєві* (вміння точно висловлювати думку українською, російською та англійською мовами; здатність до словесної творчості; вміння будувати речення; багатство словникового запасу; вміння пояснити сутність слова, його походження); *комунікативні* (вміння вести діалог; уміння вислухати людину під час ведення діалогу; вміння толерантно висловити думку під час діалогу); *культурні* (знання народних пісень; знання народних танців; знання і володіння прислів'ями, приказками, лічилками; знання народних ігор і традицій тощо).

Важливо зазначити, що *метою* інтегрованого вивчення освітньої галузі «Мистецтво» в Новій українській школі є «всебічний художньо-естетичний розвиток особистості дитини, освоєння нею культурних цінностей у процесі пізнання мистецтва; плекання пошани до вітчизняної та зарубіжної мистецької спадщини; формування ключових, мистецьких предметних та міжпредметних компетентностей, необхідних для художнього самовираження в особистісному та суспільному житті» (НУШ, 2016; Типові освітні програми ЗЗСО, 2019: 75).

Відповідно до зазначеної мети і завдань виокремлено такі змістові лінії: «художньо-творча діяльність», «сприймання та інтерпретація мистецтва», «комунікація через мистецтво», які розкривають основну місію загальної мистецької освіти.

Крім того, інтеграція мистецької галузі на уроках «Я досліджую світ» у Новій українській школі деталізує виховний потенціал математичної, природничої, громадянської та історичної галузей, що сприятиме розвитку творчої особистості майбутнього вчителя і доводить нерозривність та взаємозв'язок усіх напрямів виховання (Комаровська, 2013: 114).

Окрема увага в дослідженні Т. Мороз приділена педагогічним умовам реалізації загальнокультурної компоненти як засобу естетичного виховання студентів, а саме: врахуванню особистісного ставлення до традиційно-обрядового комплексу; партнерському співробітництву викладача і студентів, побудованому на довірі й взаєморозумінні, рівноправних стосунках усіх суб'єктів освітнього процесу; залученню студентів до діалогу культур з опорою на соціокультурний досвід; культурологічним, естетичним знанням, здобутим у процесі вивчення дисциплін гуманітарно-естетичного циклу; врахуванням позитивної мотивації студентів до педагогічної діяльності, що сприяє оволодінню загальнокультурними знаннями, уміннями, досвідом (Мороз, 2007: 10).

Отже, під час проведення аудиторних занять та позааудиторної роботи з дисциплін професійно-педагогічного та методичного циклів викладачі мають спрямовувати зусилля на виховання в майбутніх учителів інтересу до національної культури, втілення в народних традиціях образотворчого мистецтва (живопис, графіка, скульптура), різноманітних жанрів народного декоративно-прикладного мистецтва (кераміка, метал, шкіра, різьблення по дереву, одяг, писанки), народного музичного фольклору (колискова пісня, заклички, щедрівки, гумористичні співаночки), народних обрядів і календарних звичаїв.

Завдяки ознайомленню з образотворчим мистецтвом, творами народних умільців декоративно-прикладного мистецтва, народною піснею, українською класичною та сучасною музикою, літературними творами студенти пізнають особливості національного побуту, залучаються до надбань попередніх поколінь. А тому обізнаність і загальнокультурна грамотність допоможе майбутнім педагогам готувати своїх учнів до сприймання прекрасного в житті, формувати відчуття ритму, гармонії, кольору, розвивати творчість і креативність.

Реалізація компетентнісного підходу в підготовці вчителів початкових класів актуалізує ідеї впровадження нових методик викладання в закладах вищої освіти.

Ми маємо на увазі весь арсенал новітніх технологій, які дозволяють не тільки підвищити якість освітнього процесу в сучасному закладі вищої освіти, а й дозволяють привчити майбутніх педагогів до творчого розв'язання навчально-педагогічних завдань. Назвемо лише їх частково: візуальний супровід освітнього процесу, анімація та комп'ютерні ігри, бінарні заняття, метод «ХОБО», «кейс-стаді», професійні та відеотренінги, ігрові методи, моделювання та проєктування, мікрвикладання, технологія портфоліо, LEGO-технологія, сторітеллінг, тьютерське навчання, створення лепбуків та інші.

Особливе місце в підготовці вчителя належить розробленню зразків методичного забезпечення та конспектів уроків і позакласних заходів освітньої галузі «Мистецтво». Саме тому вважаємо доцільним звернення до досвіду Л. Масол щодо інтегрованих уроків мистецтва, яка, узагальнюючи надбання Н. Гродзенської стосовно уроків музики, так пропонує «будувати» драматургію:

- у формі *варіації*, коли одна й та сама тема поступово висвітлюється в образах різних видів мистецтва – музичного, образного, театрального, екранного;

- у *поліфонічній* формі (тема уроку розробляється на матеріалі двох або більше видів мистецтва, які розкриваються відносно самостійно, але між ними встановлюються логічні зв'язки й арки, відбувається діалог);

- у *сонатній* формі, коли художньо-навчальний матеріал спочатку «експонується» (основні теми – головна і побічна, демонструються автономно в домінуючих видах мистецтва – музичному та образотворчому, театру та кіно), потім цей матеріал «розробляється» (міжвидові порівняння, протиставлення, узагальнення, аналогії («інтегрується»), настає «реприза» (повторення засвоєного) та «кода» (висновок) (Масол, 2015: 46).

Отже, така педагогічна драматургія сприяє утворенню «системних інтеграційних зв'язків між етапами та компонентами уроку, що забезпечують його цілісність, зрозуміло, з умовним, образно-символічним дотриманням композиційних особливостей обраних музичних форм» (Масол, 2015: 47).

Отже, активізація пізнавальної діяльності в процесі вивчення освітньої галузі «Мистецтво» досягається не лише вибором змісту освіти, а й евристичними методами, технологіями, досвідом використання законів драматургії, емоційністю викладача. Засобами включення студентів у процес пошуку естетичних знань виступають проблемні питання на лекціях, система самостійних робіт і питань історії і теорії мистецтва, естетичного виховання, дослідницькі завдання в навчальній та позааудиторній діяльності студентів.

Серед форм позааудиторної діяльності визнаємо: «музичні вітальні», під час яких художні твори доповнюються демонстрацією репродукцій, художніх слайдів, презентацій; лекції-концерти; обговорення у виставкових залах, дискусійні клуби; театралізовані диспути; бесіди «за круглим столом»; проведення виставок творчих робіт студентів; їхня участь у конференціях і методичних семінарах; відвідування музеїв та виставок. Участь у такій роботі підвищує творчу активність студентів, надає їм усвідомлення власного креативного потенціалу, розуміння причетності до загальної культури і мистецтва, що у свою чергу сприяє формуванню загальнокультурної компетентності майбутніх учителів початкових класів закладів загальної середньої освіти.

Висновки. Компетентнісний підхід визнано основним джерелом оновлення змісту освіти та трансформації процесу професійної підготовки вчителів початкових класів у сучасних закладах вищої освіти України. Професійна компетентність педагога – це інтеграція освітніх, предметних і життєвих смислів.

Реалізація компетентнісного підходу в підготовці вчителів початкових класів актуалізує ідеї впровадження нових методик викладання та створення особливого освітнього середовища в сучасних закладах вищої освіти.

Зміст загальнокультурної компетентності майбутніх учителів початкових класів характеризується як сформована здатність аналізувати й оцінювати досягнення вітчизняної та світової культури, орієнтуватися в культурному і духовному контексті сучасного суспільства, застосовувати методи самовиховання, орієнтовані на загальнолюдські цінності. Процес формування загальнокультурної компетентності в закладах вищої освіти спрямовується на усвідомлення майбутнім педагогом своєї ролі в трансляції культури майбутнім поколінням, здатності до розроблення і реалізації власної траєкторії професійного становлення.

Серед подальших напрямів наукових розвідок ми визначаємо розроблення та апробацію моделі загальнокультурної та мистецької компетентностей майбутніх учителів початкових класів у системі вищої освіти, що сприятиме зростанню рівня професіоналізму та конкурентноспроможності випускників даного профілю.

Список використаних джерел:

1. Аристова Л.С. Інноваційні технології викладання інтегрованих курсів освітньої галузі «Мистецтво». *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2012. № 11 (1). С. 20–27.
2. Браже Т.Г. Из опыта развития общей культуры учителя. *Педагогика*. 1993. № 2. С. 70–75.
3. Выготский Л.С. Психология искусства. Москва : Педагогика, 1987. 341 с.
4. Газман О.С. Неклассическое воспитание: от авторской педагогики к педагогике свободы. Москва : МИРОС, 2002. 296 с.
5. Зимняя И.А. Общая культура и социально-профессиональная компетентность человека. *Интернет-журнал «Эйдос»*. 2006. 4 мая. URL: <http://www.eidos.ru/journal/2006/0504.htm>
6. Иванова Т.В. Культурологическая подготовка будущего учителя : монография. Киев : ЦВП, 2005. 282 с.
7. Комаровська О.А. Естетизація навчально-виховного процесу в основній школі засобами мистецтва : метод. посіб. за ред. Н.Є. Миропольської. Київ ; Кіровоград : Імекс, 2013. 159 с.
8. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / за заг. ред. О.В. Овчарук. Київ : «К.В.С.», 2004. 112 с.
9. Крутий К. Інтеграція в дошкільній освіті як інноваційне явище, або що треба знати про інтеграцію? 2018. URL: <http://ukrdeti.com/inte%D2%91racya-v-doshkilnij-osviti-yak-innovacijne-yavishhe-abo-shho-treba-znati-pro-inte%D2%91racyu/>
10. Луговий В.І. Європейська концепція компетентнісного підходу у вищій школі та проблеми її реалізації в Україні. *Педагогіка і психологія*. 2009. № 2 (63). С. 13–25.
11. Методика навчання мистецтва у початковій школі : посібн. для вчителів / Л.М. Масол та ін. Харків : Веста : Видавництво «Ранок», 2006. 256 с.
12. Масол Л.М. Художньо-педагогічні технології в основній школі: єдність навчання і виховання : метод. посібн. Харків : Друкарня «Мадрид», 2015. 178 с.
13. Методичні рекомендації для розроблення профілів ступеневих програм, включаючи програмні компетентності та програмні результати навчання / пер. з англ. Національного експерта з реформування вищої освіти Програми Еразмус+, д-ра техн. наук, проф. Ю.М. Рашкевича. Київ : ТОВ «Поліграф плюс», 2016. 80 с.
14. Мистецтво у розвитку особистості : монографія / за ред., передм. та післям. Н.Г. Ничкало. Чернівці : Зелена Буковина, 2006. 224 с.
15. Мороз Т.О. (2007). Загальнокультурна компонента як засіб естетичного виховання майбутніх учителів іноземної мови : автореф. дис. ... на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : 13.00.07 «Теорія і методика виховання». Луганськ, 2007. 17 с.
16. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. Київ, 2016. URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola>
17. Новий Державний стандарт початкової освіти. 2018. URL: <https://nus.org.ua/news/uryad-opublikuvav-novyj-derzhstandart-pochatkovoyi-osvity-dokument/>
18. Пузырев Е.В. Система воспитания студентов в инженерном вузе. *Молодий вчений*. 2015. № 2 (17). С. 299–392.
19. Рудницька О.П. Вчись цінувати прекрасне: естетична оцінка в музично-педагогічній практиці. Київ : Музична Україна, 1983. 112 с.
20. Степко М.Ф. Компетентнісний підхід до організації підготовки фахівців, його розуміння і проблеми використання у вищій школі. *Педагогіка і психологія*. 2009. № 2 (63). С. 42–51.
21. Типові освітні програми для закл. загальної середньої освіти: 1–2 та 3–4 класи. Київ : Видавництво «Світоч», 2019. 336 с.
22. Хуторской А.В. Ключевые компетенции и образовательные стандарты. *Интернет-журнал «Эйдос»*. 23 апреля. URL: <http://www.eidos.ru/journal/2002/0423.htm>
23. Яковлева М. Зміст та структура загальнокультурної компетентності у сучасних дослідженнях при викладанні іноземної мови у вищих юридичних навчальних закладах. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Вінниченка*. 2013. № 121 (1). С. 181–185.
24. Tuning Education Structure in Europe. URL: <http://www.unideusto.org/tuningeu/competences.html>

References:

1. Arystova L. S. (2012). Innovatsiini tekhnolohii vykladannia intehrovanykh kursiv osvitnoi haluzi «Mystetstvo». [Innovative technologies of teaching of the integrated courses of educational industry are «Art»]. *Visnyk Luhanskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka*. № 11(1). S. 20-27. [in Ukrainian].
2. Brazhe T. G. (1993). Iz opyta razvitiya obshej kul'tury uchitelya. [From experience of development of general culture of teacher. From experience of development of general culture of teacher]. *Pedagogika*. № 2. S. 70-75. [in Russian].

3. Vygotskij L. S. (1987). Psihologiya iskusstva. [Psychology of art]. M.: Pedagogika, 341 s. [in Russian].
4. Gazman O. S. (2002). Neklassicheskoe vospitanie: ot avtorskoj pedagogiki k pedagogike svobody. [Nonclassical education: from authorial pedagogics to pedagogics of freedom]. M. : MIROS, 296 s. [in Russian].
5. Zimnyaya I. A. (2006). Obshchaya kul'tura i social'no-professional'naya kompetentnost' cheloveka. [General culture and socially-professional competence of man]. Internet-zhurnal «Ejdos». 4 maya. URL: <http://www.eidos.ru/journal/2006/0504.htm> [in Russian].
6. Ivanova T. V. (2005). Kul'turologicheskaya podgotovka budushchego uchitelya : monografiya. [Culturological preparation of future teacher]. K.: CVP, 282 s. [in Russian].
7. Komarovska O. A. (2013). Estetyzatsiia navchalno-vykhovnoho protsesu v osnovnii shkoli zasobamy mystetstva : metod. posib. za red. N. Ye. Myropolskoi, [Aesthetics of educational-educator process at basic school by facilities of art]. K.; Kirovohrad: Imeks.159 s. [in Ukrainian].
8. Kompetentnisnyi pidkhid u suchasni osviti: svitovy dosvid ta ukraïnski perspektyvy: Biblioteka z osvitoi polityky / za zah. red. O. V. Ovcharuk. [Competence approach in modern education: world experience and Ukrainian prospects]. K.: «K.V.S.». 2004. 112 s. [in Ukrainian].
9. Krutii Kateryna. (2018). Intehratsiia v doshkilnii osviti yak innovatsiine yavyshe, abo shcho treba znaty pro intehratsiiu? [Integration in preschool education as the innovative phenomenon, or that is it necessary to know about integration?]. URL: <http://ukrjeti.com/inte%D2%91raciya-v-doshkilnij-osviti-yak-innovatsiine-yavyshe-abo-shho-treba-znati-pro-inte%D2%91raciyu/> [in Ukrainian].
10. Luhovyi V. I. (2009). Yevropeiska kontsepsiia kompetentnisnoho pidkhodu u vyshchii shkoli ta problemy yii realizatsii v Ukraini. [European is conception of competences approach at higher school and problem of her realization in Ukraine]. Pedagogika i psykholohiia. № 2 (63). S. 13-25. [in Ukrainian].
11. Masol L. M. (2006). Metodyk navchannia mystetstva u pochatkovii shkoli : posibn. dlia vchyteliv / L. M. Masol, O. V. Haidamaka, O. V. Kalinichenko, I. V. Rudenko. [Methodology of studies of art is at primary school]. Kh.: Vesta : Vydavnytstvo «Ranok», 256 s. [in Ukrainian].
12. Masol L. M. (2015). Khudozhno-pedahohichni tekhnologii v osnovnii shkoli: yednist navchannia i vykhovannia: metod. posibn. [Artistically-pedagogical technologies at basic school: unity of studies and education]. Kharkiv. Drukarnia «Madryd», 178 s. [in Ukrainian].
13. Metodichni rekomendatsii dlia rozroblennia profiliv stupenevykh program, vkluchaiuchy programni kompetentnosti ta programni rezultaty navchannia / per. z anhl. Natsionalnoho eksperta z reformuvannia vyshchoi osvity Prohramy Erasmus+, d-ra tekhn. nauk, prof. Yu.M. Rashkevycha. [Methodical recommendations for development of profiles of the sedate programs, including programmatic to the competence and programmatic results of studies]. Kyiv: TOV «Polihraf plius», 2016, 80 s. [in Ukrainian].
14. Mystetstvo u rozvytku osobystosti : monohrafiia / za red., peredm. ta pisliam. N. H. Nychkalo. [Art in development of personality: monograph]. Chernivtsi : Zelena Bukovyna, 2006, 224 s. [in Ukrainian].
15. Moroz T. O. (2007). Zahalnokulturna komponenta yak zasib estetychnoho vykhovannia maibutnikh uchyteliv inozemnoi movy: avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. ped. nauk : spets. : 13.00.07 «Teoriia i metodyka vykhovannia». [Generalcultural component as means of aesthetic education of future teachers of foreign language]. Luhansk, 17 s. [in Ukrainian].
16. Nova ukrainska shkola. (2016). Kontseptualni zasady reformuvannia serednoi shkoly. [New Ukrainian School]. Kyiv. URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola>.
17. Novyi Derzhavnyi standart pochatkovoi osvity. (2018). [New State standard of primary education]. URL: <https://nus.org.ua/news/uryad-opublikuvav-novyj-derzhstandart-pochatkovoyi-osvity-dokument/> [in Ukrainian].
18. Puzyrev E. V. (2015). Sistema vospitaniya studentov v inzhenernom vuze. [The system of education of students is in engineering institution of higher learning]. Molodij vchenij. № 2(17). S. 299-392. [in Russian].
19. Rudnytska O .P. (1983). Vchys tsinuvaty prekrasne: estetychna otsinka v muzychno-pedahohichnii praktytsi. [Study to value wonderful: aesthetic estimation in musical-pedagogical practice]. K: Muzychna Ukraina, 112 s. [in Ukrainian].
20. Stepko M. F. (2009). Kompetentnisnyi pidkhid do orhanizatsii pidhotovky fakhivtsiv, yoho rozuminnia i problemy vykorystannia u vyshchii shkoli. [Competence going near organization of preparation of specialists, his understanding and problem of the use at higher school]. Pedagogika i psykholohiia. № 2 (63). S. 42-51. [in Ukrainian].
21. Typovi osviti prohramy dlia zakl. zahalnoi serednoi osvity: 1-2 ta 3-4 klasy. (2019). [Typical educational programs for establishments of universal education]. K. : Vydavnytstvo «Svitoch», 2019, 336 s. [in Ukrainian].
22. Hutorskoj A. V. (2002). Klyuchevye kompetencii i obrazovatel'nye standarty. [Key competences and educational standards]. Internet-zhurnal «Ejdos». 23 aprelya URL: <http://www.eidos.ru/journal/2002/0423.htm>. [in Russian].
23. Iakovleva M. (2013). Zmist ta struktura zahalnokulturnoi kompetentnosti u suchasnykh doslidzhenniakh pry vykladanni inozemnoi movy u vyshchykh yurydychnykh navchalnykh zakladakh. [Table of contents and structure of загальнокультурної competence in modern researches at teaching of foreign language in higher legal educational establishments]. Naukovi zapysky Kirovohradskoho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Vinnychenka. № 121 (1). S. 181-185. [in Ukrainian].
24. Tuning Education Structure in Europe. URL: <http://www.unideusto.org/tuningeu/competences.html> [in English].